כ א מיי' פ"ב מהלכות נחלות הלכה י סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן רעו סעיף ו :

כא ב מיי' פ"א מהל' בכורים הלכה טו סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שכ סעיף כב :

כב ג מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ה :

כג ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קצד :

כד ה מיי' שם הלכה י :

כה ו ז מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם :

תורה אור

אף אנן נמי תנינא *המפלת כמין בהמה חיה ועוף *(ולד מעליא הוא) דברי ר"מ וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם והמפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך *הבא אחריו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ואי ס"ד דחיי הבא אחריו בכור לנחלה מי הוי אמר רבא לעולם דחיי ושאני התם דאמר קרא ראשית אונו *מי שלבו דוה עליו יצא זה שאין לבו דוה עליו א) בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מאי למאי נפקא מיניה לאשתרויי באכילה ותפשוט ליה מהא דר' יוחנן *דא"ר יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה הכי השתא התם לא פרסות איכא ולא פרסה איכא הכא נהי דפרסות ליכא פרסה מיהא איכא: וחכ"א כל שאין בו כו': אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב הכל מודים גופו תייש ופניו אדם אדם גופו אדם ופניו תייש ולא כלום לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחת כבהמה שרבי מאיר אומר מצורת אדם וחכ"א כל צורת אדם *אמר לו לרב ירמיה בר אבא והא איפכא תניא ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת אמר להו *אי תניא תניא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן מצח והגבינים והעינים והלסתות וגבות הזקן עד שיהו כולם כאחד רבא אמר חסא מצח והגבן והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהו כולם כאחת ולא פליגי הא כמ"ד כל צורת הא כמ"ד מצורת מיתיבי *צורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד מן הפרצופין חוץ מן האוזן למימרא *דמחד נמי סגי אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא וכמ"ד כל צורת ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת ומאי אחד אחד אחד אמר רבא נברא בעין אחת וביריך אחד מן הצד אמו טמאה באמצע אמו טהורה אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה ושטו אטום אמו טהורה ת"ר המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה ואיזהו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ינטל מן החי וימות רבי זכאי אומר

עד

דברים כא

אף אנן נמי תנינא. דלא תימא: המפלת מין בהמה וחיה ועוף(א) דברי ר"מ. רישא במסכת בכורות (דף מו.) והכי קתני יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן וקא חשיב ואזיל המפלת מין בהמה וחיה ועוף הבא אחריו בכור לנחלה דהאי לאו בכור הוא לגבי נחלה דלא תימא: *אין בכור לכהן. שהרי זה פטר את הרחם: וחכ"א עד שיהיה בו מצורת אדם. אינו פוטר את הבא אחריו מבכורת כהן: סנדל. צורה פחותה שאין צורת פניו ניכרת שאין סנדל בלא ולד אחר ומתוך דוחק חבירו הוא נמעך כדמפרש בפירקין (לקמן דף כה:) משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו. ואם יוצא סנדל ראשון פוטר את אחיו מפדיון כהן: או שליא. דאין שליא בלא ולד* ופוטר את הבא אחריו לאחר זמן: שפיר. עור דפוס הולד: מרוקם. שכבר אבריו ניכרין קצת ולקמן בפירקין (שם.) מפרש לה: הבא אחריו. אחר כל אלה: בכור לנחלה. דהאי לאו בני נחלה נינהו דלא תימא: מי שלבו דוה עליו. לב אביו מתאבל על מותו הוא דחשיב לענין נחלה: אדם במעי בהמה. שחטה ומצא בה דמות אדם מהו מי אמרינן כי היכי דאזיל ר"מ בתר אימיה הכי נמי זיל בתר בהמה ושרי לאכילה: עוף אין לו פרסה. אבל אדם נהי דפרסות ליכא שאין פרסותיו סדוקות שאין לו שני עקבים כמו לבהמה: פרסה מיהא איכא. וכתיב (ויקרא יא) כל מפרסת פרסה בבהמה אותו תאכלו דאם נמצא תוך מעי בהמה קלוט כל זמן שלא יצא לאויר העולם אע"ג דאין לו אלא פרסה אוכלו ואפילו לר"ש דאמר קלוט בן פרה אסור מודה הוא דאם נשחטה אמו ונמצא במעיה דמותר והכי מפרש בפרק בהמה המקשה (חולין סט:): גופו תייש ופניו אדם אדם הוא. דבתר צורת פנים אזלינן: בעין אחד כבהמה. אחת מעיניו דומה לבהמה: ה"ג רבי מאיר אומר מצורת וחכ"א כל צורת. שרבי מאיר אומר כיון שיש בו מצורת אדם הוי ולד ואע"ג דאין כל צורתו כצורת אדם: והא איפכא תניא. שר"מ אומר כל צורת והאי כל צורת דר"מ הכי קאמר כל שהוא צורת אדם שבו הוי ולד ואפילו כל פניו תייש אלא שנבראת בעין אחת או בלסת אחת הדומה לאדם: וחכ"א מצורת. עד שיהיה בו מקצת צורה ניכרת כגון חצי הפרצוף דומה לאדם: אי תניא תניא. שמעתי אני מרב מה שאמרתי אבל אתם הואיל ויש משנה בידכם לכו אחריה: הגבינים. גבות עינים שורצי"ל. וגבות הזקן סנטר שקורין מנטו"ן: עד שיהיו כולם כאחד. לרבנן כדמפרש בסמוך דר' ירמיה כרבנן וכדפירשה רב לפלוגתא דרב תנא הוא ופליג ולא הדר ביה ממאי דאמר לרבנן דבעו כל צורת האדם והא דקשיב ר' ירמיה ואזיל הא קמ"ל דאפילו לרבנן אחזים לא קפדינן והא דחסא נמי כרבנן ואליבא דתנא דברייתא דאמר לא בעי אלא מצורת וקמ"ל דבחד לך בעי צורות שלמות ואזן לא קא קפיד: אפילו פרצוף אחד. אבר אחד כגון עינו או מלתו או לסת אחד דדומה לאדם הוי ולד: חוץ מן האזנים. אזניו כשל אדם ושאר צורתו כבהמה לא חשיב פרצוף. אלמא למ"ד מצורת בחד סגי וקשיא לרבא דאמר חסא: אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא. כלומר צורת פנים שאמרו חכמים דמעכבים אפילו אבר אחד כבהמה מעכבא חוץ מן האוזן דלא מעכבא וכמ"ד לרבנן כל צורת מתוקמא ואע"ג דמצי לאוקמי כדאיתא וכדר"מ דאמר כל דהו צורת ניחא ליה לאוקמי כרבנן: ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת. ולא קשיא לחסא: ומאי אחד אחד. כלומר מכל ראשי אברים יהיה אחד דומה לאדם כחסא דאמר העין והלסת כו' וכמ"ד מצורת: מן הצד. שעינו בצדו וירכו בצדו כשאר בני אדם: ושטו נקוב אמו טמאה. קסבר טרפה חיה: ושטו אטום. סתום:

עד

ומצא בה דמות יונה. וא"ת ודילמא לרבנן ולא לר"מ וי"ל דא"כ ה"ל לר' יוחנן למימר לרבנן מלא בה דמות יונה כו' א"נ י"ל דלא מיבעיא ליה אלא לר"מ דבדבר קל שהוא ולד בהמה במעי אדם ואדם במעי בהמה נמי קרוי ולד אי לא אבל לרבנן פשיטא ליה דשרי דלא מיקרי ולד אלא אדם במעי אשה ומייתי ראיה מר' יוחנן דאמר אסורה אפילו לרבנן וכ"ש לרבי מאיר: **שר"מ** אומר מצורת. פי' בקונטרס מקצת כל צורת עין ולסת וגבת זקן וחכ"א כל צורת פניו לסתים ב' עינים כו' ואע"ג דלר' מאיר כי לא דמי כלל לאדם טמאה לידה משום דכתיב בהם ילידה כי דמי לאדם בעי שיהא דומה לו במקצת כל הלידה והא פלוגתא דייק מדתנן וחכ"א כל שאין בו מצורת אדם ולא קתני וחכ"א אינו ולד מכלל דפליגי נמי בולד שמקצתו אדם ומקצתו בהמה דלר"מ במקצת כל צורתו קרוי ולד ולרבנן בעינן כל הצורה והא דקתני במתני' מצורת לר"מ קאמר לדידן בעינן כל צורת לדידך אודי לן מיהא דמקצת צורה בעינן: **והתניא** איפכא ר"מ אומר כל צורה. פ"ה כל שהוא אפילו עין אחד בלא לסת וגבינין וחכ"א מצורת כל חצי הצורה וקשה לפירושו דכל צורה דרב וברייתא אינן שוין ועוד דהא תניא איפכא לא הוה איפכא ממש ועוד דרב ור' יוחנן דבסמוך פליגי אברייתא ולרבי יוחנן ליכא למימר תנא הוא ופליג כמו אדרב כדמשמע פ"ק דכתובות (דף ח.) גבי (אין ברכת) חתנים מן המנין ועוד קשה לפירושו דרבא אמר חסא כרבנן דברייתא וא"כ כי פריך ליה מברייתא דצורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד לישני ליה דהאי כר"מ דברייתא כיון דס"ל כברייתא דהשתא כי משני ליה אביי כי תניא ההיא לעכב מוקי לה כרב והוא לא ס"ל הכי ונראה לפרש והתניא איפכא ממש שר"מ אומר כל צורה דבעינן ב' עינים ולסתות דגרוע מכולה בהמה דהתם ילידה כתיב ורבנן אמרי מצורת חצי צורה והשתא רבי יוחנן דאמר המצח והגבינים והעינים כר"מ דברייתא ורבא אמר חסא כרבנן ופריך ליה מברייתא ואוקי לה כר"מ ור"ח גרים בדברי רב ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת כמו במתניתין ובברייתא איפכא: **אמר** רבא ושטו נקוב אמו טמאה לידה קסבר טרפה חיה וכן בפ"ק דתמורה (דף יא:) גבי רגל של זו עולה (או) כולה עולה דקאמר רב חסדא דבדבר שעושה אותה טרפה כולה עולה דטרפה אינה חיה ורבא אמר דוקא דבר שעושה אותה נבלה כולה עולה דטרפה חיה ובפ"ק דבכורות (דף ג.) פלוגתא איפכא*) גבי מקצת לעובד כוכבים מקצתה להפקיע מן הבכורה דרב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה דטרפה חיה ורבא אמר דבר שעושה אותה נמי טריפה דטרפה אינה חיה ואומר ר"ת דהאי כאיכא דאמרי*:

*) נ"ל גבי מקצה לעובד כוכבים מקצת ס' רש"א

◆

תוספי הרא"ש

וקורא בתורה אומר לו בא לשורפך כולו בהמה ופניו אדם עומד ודורש בעזרה ואומר לו בא חלוץ בא יבם: אף אנן נמי תנינא המפלת מין בהמה חיה ועוף · בספרים כתוב [ולד מעליא הוא] דברי ר"מ וצ"ל ליתא דלית' במתני' דבכורות ואבא אחריו קשי דלא הוי בכור לכהן: לר' מאיר דאמר בהמה במעי אשה כו' [illegible]

[דיבור זה שייך למשנה אחר ד"ה בכור לנחלה]

בכורות מו:

[שלא תיבות הללו ליתא במשנה דבכורות]

[לעיל יח.]

חולין סט.

[נ"ל אמרו לו]

[שנת קטו: וש"נ]

[תוספתא פ"ד ה"ג]

[נ"ל דבחד]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במפלת וכו' ועוף ולד מעליא כו' דברי ר"מ כצ"ל והד"א עם ד"ה ואין בכור :

◆

לעזי רש"י

שורצי"ל. גבת-העין.

מינטו"ן. סנטר.

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר · ר"ב עיין תוספות שור :

לר' יוחנן תיקשי ליה הברייתא דלאו תנא היא כדמוכח פ"ק דכתובות בשמעתין דחתנים מן המנין ועוד כי פריך מברייתא מצורת פנים שאמרו כו' א) (פ"ל שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה) לישני דברי מאיר [illegible] צורת ור"ת הא דפליגי בגופו אדם ופניו תייש פלוגתא אחרית היא והכי סברת ר"מ ורבנן דלרבנן חשיב בכל ולד משום דלרבי מאיר וה"פ לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחד כבהמה כלומר [illegible] כבהמה כראמרינן לקמן המצח והגבין והלסת ועין עד שיהו כלן כאחד וה"נ שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת כלומר לר' מאיר לא הוי ולד עד שיהא בו כל צורת אדם ולרבנן אפי' במקצת צורה ודייק לה רב ממתניתין דקתני וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם כו' וה"ל למיתני וחכמים אומרים אינו ולד אלא משום דאיכא פלוגתא אחריתי באותו שדומה במקצת לאדם ובמקצת לבהמה אע"ג דבהך פלוגתא הוה שייך למיתני וחכמים אומרים כיון שיש בו מצורת אדם מ"מ נקט האי לישנא משום דאיירי ר' מאיר ב) בר בכולו ולא בהמה · ופריך והא איפכא תניא · שר' מאיר אוסר מצורת וחכמים אומרים כל צורת · א"ל אי תניא תניא והדרי בי · והא דאסרי רבנן מצורת במתניתין משום דאבולהו בהמה קיימי ולדבריו קאמרי ליה לדידן בעי כל צורת אלא לדידך אודי לי מיהא דליבעי מצורת א"נ משום דבכולה בהמה קיימי קרי מצורת בשביל

[illegible] כלומר לר"מ לא הוי ולד עד שיהא בו כל צורת אדם נ"ל אחר זה פי' שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה · ב) נראה דנ"ל משום דאיירי ר"מ בכולו בהמה דפרי וולד ·

מוסף רש"י המפלת כמין בהמה חיה ועוף. למיפטר מנחלה לא חשיבי, דאין לבו דוה עליהם, אבל פטר רחם מיהא הוו (בכורות מו.). עד שיהא בו מצורת אדם. לא חשיב פטר רחם והבא אחריו הוי בכור אף לכהן (שם). והמפלת סנדל. שאין לו צורת פנים, או שליא שהרי אין שליא בלא ולד אלא שנימוח ומיהו פטר רחם הוי, או שפיר. עור ממש של ולד (שם). והיוצא מחותך. אברים אברים ויצא כולו הוי פטר רחם, אבל ראשו מחותך לא פטר אם קדם אחיו ויצא קודם יציאת רוב אברי המחותך, והוי נמי בכור לכהן (שם). מי שלבו דוה עליו. דאע"ג דלא הוי בכור לכהן, דבפטר רחם תלא רחמנא והא לא פטר את הרחם, אפילו הכי הוי בכור לנחלה, דנולד ראשון שלבו דוה עליו אם ימות, תלא רחמנא, והו שנולד אחר הנפלים הוא ראשון שלבו דוה עליו אם ימות, דכן קיימא הוא, אבל נפלים קמאי אין לבו דווה עליהן (רשב"ם ב"ב קיא:). יצא זה שאין לבו דוה עליו. ולא יהא קרוי בכור לנחלה לעשות פשוט אותו הבא אחריו (שם). לא פרסות איכא. דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאת בבהמה תאכלו (חולין סט:).